

EL NOSTRE PLANETA, ELS NOSTRES DRETS

Educació,
drets d'infància
i canvi climàtic

© UNICEF/UN056164/Sokhin

En marxa pel dret a un medi ambient saludable!

El 20 de novembre és el dia que celebrem els drets de la infància: és una data per al coneixement, el compromís i l'acció. Este curs proposem transformar esta diada en un gran moment per a comunicar que el canvi climàtic també és cosa de la infància, i que infants i adolescents tenen molt a dir i a fer en este

problema. Vos animem a crear durant el primer trimestre un quadern de missió per a tota la classe, en què establiu un objectiu conjunt pel medi ambient amb els compromisos i les metes de cada participant. Descarrega't un quadern de missió personalitzat a

www.unicef.es/val/educa/1001projectes

#1001ProjectesPelPlaneta

20NOV
DIA DE LA INFÀNCIA

© UNICEF/UN062277/Sokhin

Educació, drets d'infància i canvi climàtic

Potser, mentre et formaves per a treballar en l'àmbit de l'educació, no vas pensar mai que lluitar contra el canvi climàtic seria un dels teus objectius. Si la qüestió et va interessar, possiblement no la vas relacionar amb la infància i els seus drets. Doncs bé, ara la teua contribució a esta causa és insubstituïble i inajornable. En esta guia t'ofereix unes quantes idees i propostes per a demostrar-t'ho. Ens agradaria que ens acompanyares en este camí i que participares amb el teu centre o aula en una gran mobilització pel planeta el Dia de la Infància. Comptem amb tu!

L'educació és un element clau en la resposta al canvi climàtic: té un paper imprescindible perquè cada infant adquireix els **coneixements, les habilitats, les actituds, les competències i els valors** necessaris per a bastir un futur sostenible. Educar sobre el canvi climàtic, sobre el medi ambient i sobre el desenvolupament sostenible va més enllà de la classe de ciències i supera l'àmbit de l'aula: **afecta tots els components del sistema educatiu, és transversal al currículum i comporta que es promoga un model d'aprenentatge que dura tota la vida.** A més, proposa mètodes d'aprenentatge per a promoure el pensament crític, habilitats per a resoldre problemes i competències per a predir fets en contextos canviants i per a actuar sobre estos fets de manera col·laborativa.

Així mateix, educar sobre la relació entre el medi ambient i els drets de la infància és un imperatiu ètic: el canvi climàtic té una **repercussió desproporcionada en la infància i l'adolescència i és especialment injust per als infants** puix que, tot i que són els qui tenen menys responsabilitat en el problema, són i seran els qui més en patiran les conseqüències.

El present i el futur dels infants depenen d'allò que els adults fem per ells i d'allò que els ensenyem a fer per si mateixos. En tan sols 18 anys, un infant nascut hui serà una persona adulta amb plena responsabilitat sobre les decisions que prenga com a consumidor, treballador, líder, votant, polític o figura pública pel que fa al medi ambient. **Com a professionals de l'educació, tenim l'oportunitat d'oferir-los coneixement, d'inspirar-los una actitud crítica i responsable i d'afavorir el desenvolupament de competències que els permeten formar part d'una ciutadania activa i compromesa.**

En esta guia es resumixen unes quantes idees que, tot i no ser exhaustives, poden servir d'inspiració als centres i docents que vulguen **tractar el canvi climàtic des dels drets de la infància**, fomentant la **participació i la responsabilitat de l'alumnat**, tant en l'entorn més pròxim (centre educatiu, barri, municipi...) com en relació amb la dimensió mundial del problema.

S'hi proposen **conceptes** sobre els quals es pot treballar en cada etapa i **objectius d'aprenentatge** adaptats a cada nivell educatiu. N'hi ha que són molt específics sobre canvi climàtic i n'hi ha que es referixen a aprenentatges més generals que són necessaris per a adquirir actituds i competències de consciència, responsabilitat i presa de decisions respecte del medi ambient i els drets de la infància.

ACTIVITATS I RECURSOS

EDUCACIÓ INFANTIL

El canvi climàtic és cosa de xiquets? Sens dubte: arreu del món, **els infants més menuts són els més vulnerables a les conseqüències del canvi climàtic**: onades de calor i de fred, desastres naturals, sequeres... Tenim la responsabilitat d'educar-los per a estar preparats davant d'estos successos. Així i tot, no seria efectiu intentar explicar-los el canvi climàtic, perquè abans d'una certa edat és molt difícil entendre per què l'atmosfera (una capa de gasos que no podem veure) pot tindre tanta influència en la nostra vida. **Els infants més menuts poden fer les primeres passes en la defensa del seu dret a un medi ambient saludable** per mitjà de valors de convivència, d'estima per la natura i de protecció contra riscos. La Terra té calor i cal ajudar-la!

IDEES PER A LA REFLEXIÓ

- La Terra és casa nostra i de tots els éssers vius.
- Igual que cuidem casa nostra i les nostres coses, hem de tindre cura de l'entorn i de la natura.
- El vent, la pluja, la neu, el sol... són necessaris i fins i tot divertits, però cal saber-se'n protegir.
- Si aprenem a protegir-nos-en, podrem gaudir més de la natura.
- Els recursos de la natura són limitats i hem de cuidar-los.
- L'edat no és un impediment per a actuar a favor del planeta.

CONCEPTES CLAU

- Protecció
- Convivència
- Cura
- Natura
- Respecte
- Entorn
- Autoconfiança

Aprenentatges per a tota la vida

Encara que és massa prompte per a entendre les complexitats del clima o per a planificar accions a fi de frenar el canvi climàtic, en Educació Infantil es poden assentar les bases d'aprenentatges que permetran als infants créixer com a ciutadans conscients i responsables de l'entorn natural.

CCC Alexey Ruban

Els tres porquets i el vent ferotge

"I bufà i bufà... i la casa s'afonà". A vegades, els contes clàssics ens oferixen l'oportunitat de reinterpretar-los a fi de tractar aspectes d'actualitat amb els més menuts. Per exemple, Els tres porquets es pot aprofitar per a destacar la importància d'aprendre a estar preparats en cas de desastres.

Descarrega't el conte i la unitat didàctica corresponent de www.unicef.es/val/educa/biblioteca/tres-porquets-vent-ferotge

20 NOV

#1001ProjectesPelPlaneta

A més a més, ens podrem inspirar en el conte per a elaborar un pla d'acció que ens ajude a protegir-nos i celebrar el nostre compromís amb els drets de la infància i el clima el **Dia de la Infància** (20 de novembre). Entre tots podem impulsar més de 1.001 projectes pel planeta! Descarrega't la guia de projecte i el quadern de missió de www.unicef.es/val/educa/1001projectes

ACTIVITATS I RECURSOS

EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Una de les principals dificultats a què s'enfronten els programes d'educació sobre el canvi climàtic és la **percepció que es tracta d'un problema llunyà** que es crea en altres països, que afecta altres persones i que és **responsabilitat de persones amb més poder**. És important que, a partir d'una certa edat, el nostre alumnat pugui entendre que el clima funciona com un sistema complex, els canvis del qual responen a diverses causes, no tenen responsables únics, les conseqüències no es poden predir del tot i ens poden afectar de manera directa i indirecta. Este és un bon moment per a plantejar les **relacions entre el canvi climàtic i el nostre estil de vida**, amb una doble perspectiva: de quina manera els nostres models de consum influïxen en el calfament global i de quina manera el canvi climàtic pot arribar a obligar-nos a canviar d'hàbits.

IDEEES PER A LA REFLEXIÓ

- El clima d'un lloc determinat és creat pel sistema climàtic, que és complex, dinàmic i global.
- El clima i el temps són dos conceptes relacionats però diferents, i és molt important saber distingir-los.
- Les alteracions en el clima poden afectar permanentment la manera com vivim, dificultant l'accés a l'aigua i l'alimentació, escampant malalties, obligant a mudar-nos a un altre lloc o limitant la possibilitat de treballar.
- Al món ja hi ha més refugiats climàtics que persones que fugen de guerres.
- Les persones i els grups més vulnerables (entre els quals, els infants) patixen més les conseqüències del canvi climàtic.
- Davant del canvi climàtic podem adoptar dos estratègies: la mitigació i l'adaptació.
- Els hàbits de consum, com ara les coses que comprem, la classe d'alimentació, el transport o l'estalvi d'energia, influïxen en l'emissió de gasos amb efecte d'hivernacle i formen part de les estratègies de mitigació.
- La capacitat d'adaptació al canvi climàtic depèn del fet que aprenguem a reconèixer les conseqüències del calfament global del nostre entorn i a fer-hi front. Tenim dret a saber com podem protegir-nos en cas de desastres naturals.

CONCEPTES CLAU

• Interdependència	• Prevenció
• Resolució de problemes	• Control
• Impacte	• Elecció
• Protecció	• Resiliència
• Convivència	• Adaptació
• Evolució	• Presa de decisions
• Interessos	• Conseqüències
• Previsió	• Sostenibilitat

- Importància de l'ús de dades i de fonts d'informació pertinents.
- Conceptes bàsics del canvi climàtic i per a tindre cura del medi ambient.
- Importància dels recursos naturals per a la vida diària i per a l'economia.
- Detecció i evitació de riscos en l'entorn quotidià i preparació bàsica en cas de desastres naturals (sequeres, inundacions, onades de calor...).

- Factors històrics i conseqüències futures de les accions actuals per a nosaltres, per als altres i per a l'entorn local.
- Cicles ecològics bàsics (cicle de l'aigua, cicle de nutrients...).
- Relació entre riscos, amenaces i vulnerabilitats.
- Normes socials i comportament col·lectiu com a factor de risc i també com a factor de protecció.

CONEIXEMENTS

Què podem aprendre del canvi climàtic?

ACTITUDS

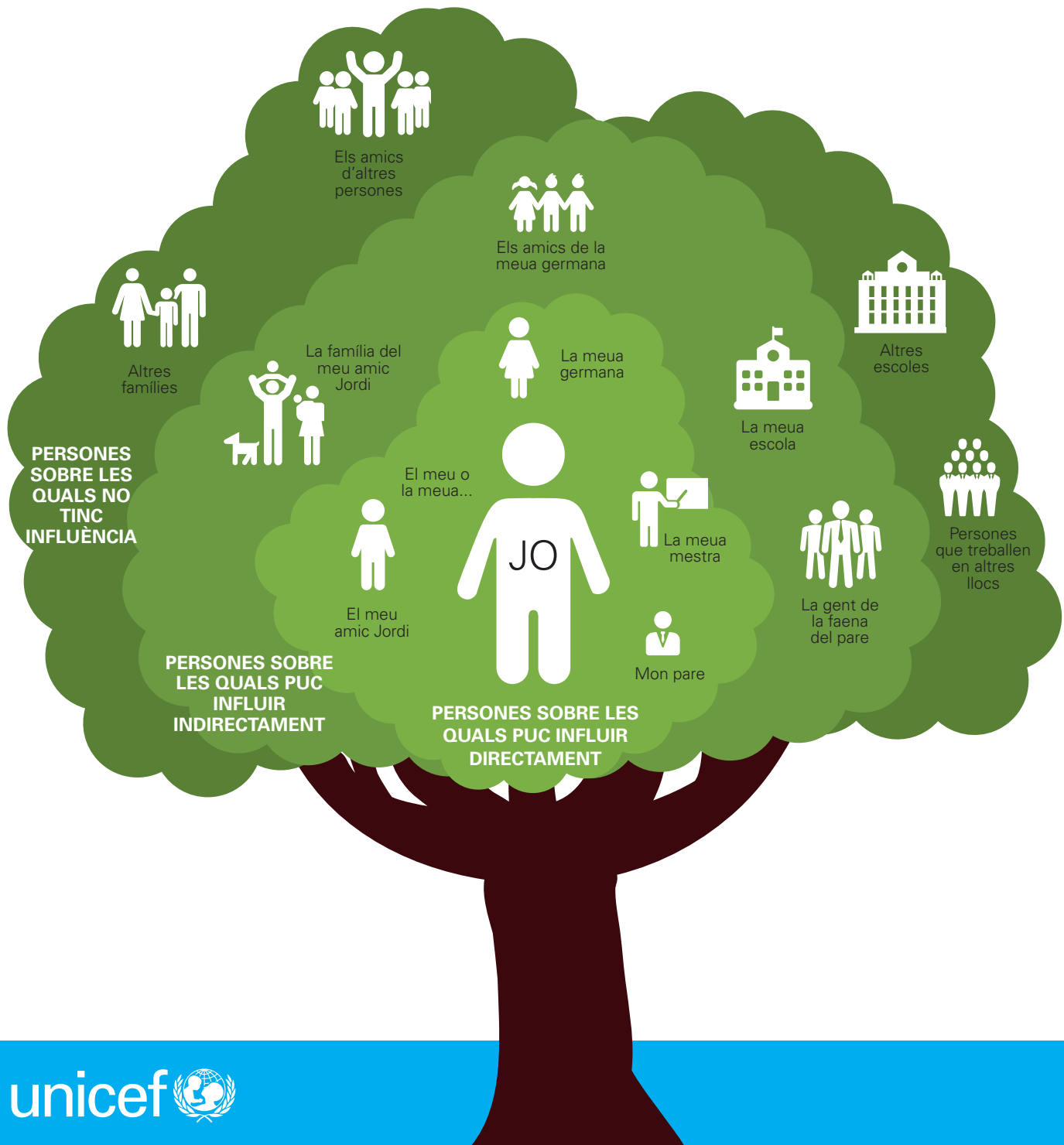
- Preocupació i estima pel medi ambient local.
- Respecte i empatia per les persones en diverses circumstàncies i amb opinions diferents.
- Apreciació del coneixement local de l'entorn i de les adaptacions culturals a este.
- Consciència dels drets i les responsabilitats, respecte d'un mateix i dels altres, en la protecció del medi ambient i en la reducció de riscos.
- Responsabilitat en l'ús dels recursos ambientals.

COMPETÈNCIES

- Comunicar-se de manera oberta i respectuosa sobre el fet de viure en harmonia amb el medi ambient local i la prevenció de riscos.
- Identificar els recursos naturals locals i els usos a què es destinen (per exemple, com a primeres matèries).
- Revisar les nostres pràctiques quotidianes i fer-hi canvis a fi de tractar millor el medi ambient.
- Capacitat de reconèixer i tractar la por, el dolor i la pèrdua.
- Buscar ajuda quan calga.
- Diferenciar entre causes, conseqüències i relacions.

Què puc fer-hi jo?

Tindre la sensació que la solució dels problemes que ens afecten resta fora del nostre abast és tan frustrant que pot fer **que ens desentenguem tant del problema com de la solució**. Per això, en Primària és important centrar els esforços educatius en els aspectes del problema que, amb repercussió real, poden ser gestionats pels infants o per altres persones gràcies a la influència dels infants. Això motivarà el nostre alumnat a continuar avançant en projectes cada vegada més complexos i que requerisquen un compromís més gran a mesura que creixen.

La clau d'este procés de reflexió és descobrir que les nostres accions tenen més capacitat d'influència quan **treballem en equip i a través d'una xarxa de relacions**. Perquè cada estudiant puga fer un mapa realista de la repercussió de les seues accions, pot ser útil dibuixar un mapa d'influència com el de la imatge a fi de descobrir:

- “Què puc fer-hi jo”: per exemple, reciclar el paper de les meues llibretes, cuidar una planta o dibuixar una pancarta.
- “Qui em pot ajudar o qui puc convèncer directament”: per exemple, puc demanar a la mestra que anime altres xiquets a reciclar les seues llibretes; puc demanar al pare que em porte a un planter, o puc aconseguir que la meua germana m'ajude a dibuixar la pancarta.
- “Fins on puc estendre la meua influència”: la mestra em pot ajudar a fer que l'escola mam-penga un pla de reciclatge de llibretes, o la meua germana pot convèncer les seues amigues perquè m'ajuden en la campanya.
- “On és difícil que aconseguisca resultats”: és molt difícil arribar a qui no coneixem, de manera que, si volem assolir objectius, cal ser realistes. Això no impedis que puguem pensar en maneres d'ampliar l'abast de l'acció: i si fem un podcast que puguem sentir altres escoles?, i si escrivim una carta a l'Ajuntament?, i si demanem a la mare que faça una petició a través del Twitter?

20 NOV

#1001ProjectesPelPlaneta

Comboia tota la classe en un pla d'acció i celebra el vostre compromís amb els drets de la infància i el clima el **Dia de la Infància** (20 de novembre). Entre tots podem impulsar més de 1.001 projectes pel planeta! Descarrega't la guia del projecte i el quadern de missió de www.unicef.es/val/educa/1001projectes

ACTIVITATS I RECURSOS

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

Durant l'adolescència es produïx un avanç important de la capacitat de desenvolupament ètic i moral que és fonamental per a la comprensió social de fenòmens com ara el canvi climàtic. En esta etapa educativa, els estudiants poden fer el pas de la responsabilitat individual i quotidiana en la cura del medi ambient a la **definició de la repercussió que tenen com a ciutadans amb una dimensió participativa i democràtica**. En Secundària, Batxillerat, Formació Professional i en etapes posteriors, el nostre alumnat pot explorar algunes possibilitats d'acció que abans no tenien del tot a l'abast: l'aprenentatge-servici, l'emprenedoria social, l'associacionisme i la participació política.

IDEES PER A LA REFLEXIÓ

- El canvi climàtic és una qüestió científicament establida però sobre la qual hi ha controvèrsia ideològica i mediàtica. A fi d'assolir una visió crítica i informada sobre la qüestió, és important poder distingir entre les motivacions i els mètodes de la ciència i els dels diversos grups d'influència.
- El canvi climàtic és una qüestió estudiada principalment pels científics del clima (climatòlegs), però que té repercussions socials, culturals, econòmiques, legals, de salut i de drets humans que són tractades per altres especialistes. Les possibles solucions per al canvi climàtic són multidisciplinàries.
- Les alteracions del clima afecten diverses persones, comunitats i grups d'interés de maneres diferents, cosa que pot dificultar l'assoliment d'acords i l'aplicació de solucions comunes.
- Les persones actuem en un context social que ens ajuda a adaptar-nos a l'entorn natural, ja siga de manera sostenible o insostenible. Si busquem la sostenibilitat de l'entorn natural, potser cal promoure canvis culturals i tecnològics.
- Hem de tindre en compte els diversos aspectes que poden interactuar quan volem aportar solucions al calfament global: a més del tractament lògic o racional, hem de considerar aspectes legals, tècnics, econòmics, culturals, polítics, emocionals...
- Els infants i adolescents no són responsables directes del nivell actual de calfament mundial, però viuen afectats per les seues conseqüències i, amb l'ajuda de les generacions precedents, necessiten solucions perquè el seu futur siga sostenible, perquè forma part dels seus drets a la participació i a un medi ambient saludable.

CONCEPTES CLAU

- Presa de decisions
- Criteri
- Controvèrsia
- Justícia social
- Interdependència
- Mediació
- Acció
- Pluralisme
- Globalització
- Sistemes
- Repercussió
- Processos
- Negociació
- Adaptació
- Provisió
- Sostenibilitat

CC0 Jason Rosewell

© UNICEF/UN028841/Tremeau

Què podem aprendre del canvi climàtic?

En Educació Secundària i en etapes posteriors es poden aprendre moltes coses sobre el canvi climàtic, més enllà de la classe de ciències. Hi ha moltes solucions i adaptacions necessàries per a fer front al canvi global que no pertanyen estrictament a l'àmbit de la ciència, sinó a la tecnologia, a l'educació, a l'economia, a la indústria i al canvi social.

Els estudiants, tinguen l'orientació vocacional que tinguen, poden incorporar estos aprenentatges, actituds i competències al seu bagatge acadèmic, personal, professional i ciutadà.

CONEXEMENTS

- Com s'identifica i s'analitza la informació pertinent: quins criteris indiquen que una informació és fiable, com es distingeix la divulgació científica de qualitat i quins requisits ha de complir el mètode científic.
- Conceptes d'adaptació al canvi climàtic i mitigació.
- Cicles locals ecològics (per exemple, aigua, nutrients) necessaris per a mantindre els recursos locals; interacció amb altres factors ambientals, socials i econòmics.
- El cicle de vida dels productes de consum i els conceptes de cura del medi ambient (incloent-hi la reutilització, el reciclatge i la conservació dels recursos ambientals).
- Els conflictes d'interessos entre les diverses parts implicades en el canvi global i afectades per este (la indústria, la producció alimentària, el sistema sanitari, els consumidors, el turisme, els refugiats climàtics, els petits agricultors, el sector públic...).
- La interacció de les accions locals i mundials i les possibles conseqüències en matèria de canvi climàtic.
- Conceptes de preparació en cas de desastres naturals i determinació de riscos, amenaces i vulnerabilitats locals i les seues interrelacions.
- Influència de les normes socials i dels comportaments col·lectius sobre les conductes de risc i de protecció.

ACTITUDS

- Interés per la sostenibilitat ambiental i pel risc de desastres.
- Coneixements sobre drets i responsabilitats, tant nostres com dels altres, incloent-hi els grups indígenes i les comunitats locals, en la gestió ambiental i en la reducció del risc de desastres.
- Responsabilitat personal en l'ús de recursos ambientals i reivindicació de les responsabilitats compartides: socials, econòmiques i polítiques.
- Consideració de l'impacte ambiental i social dels béns de consum abans de comprar-los.
- Interés per la complexitat i les interaccions de les qüestions ambientals, econòmiques i socials.

COMPETÈNCIES

- Comunicar-se de manera oberta i respectuosa sobre la importància de viure en harmonia amb el medi ambient local i de reduir els riscos mediambientals.
- Dir exemples de col·laboració en la cura del medi ambient, en l'adaptació al canvi climàtic i en la mitigació i la reducció del risc de desastres.
- Identificar i aprofitar de manera sostenible els recursos naturals locals.
- Actuar en l'àmbit local a fi de preservar el medi ambient i per reduir riscos.
- Exercir els drets i les responsabilitats d'una ciutadania activa per a assolir objectius socials positius.
- Fer front de manera efectiva a les resistències, al risc, a la por, al dolor i la pèrdua.
- Capacitat per a formar i mantindre xarxes de suport.

PROJECTES REEIXITS

Un projecte educatiu relacionat amb el canvi climàtic té més probabilitats d'èxit si partix d'una base de participació infantil i juvenil: tant la planificació com el desenvolupament i l'aplicació van a càrrec dels estudiants, en col·laboració amb la resta de la comunitat educativa. Per a assolir els objectius educatius del projecte (a més dels beneficis mediambientals i socials programats) cal que els estudiants se l'apropien i que "el facen seu". Com a facilitadors, podem donar-los suport ajudant-los a identificar les qüestions que consideren importants, a proposar solucions que creguen que funcionaran i a idear propostes d'acció al seu abast. A la dreta et proposem un breu esquema per a dissenyar accions.

PAS 1. Saber més sobre el canvi climàtic i la repercussió en diversos àmbits (medi ambient, societat, economia, salut, faena, migracions...).

PAS 2. Identificar el problema concret sobre el qual volem treballar en el nostre entorn.

PAS 3. Planificar l'acció.

PAS 4. Actuar.

PAS 5. Comunicar el projecte i ampliar-ne la influència valorant si podem incorporar-hi altres membres de la comunitat o l'administració local.

PAS 6. Reflexió, avaluació i anàlisi de conclusions i proposta de millores.

PAS 7: Definir els pròxims passos i, si cal, reiniciar el cicle amb un projecte nou.

© UNICEF/UNI118526/Noorani

20 NOV

#1001ProjectesPelPlaneta

Comboia tota la classe en un pla d'acció i celebra el vostre compromís amb els drets de la infància i el clima el **Dia de la Infància** (20 de novembre). Entre tots podem impulsar més de 1.001 projectes pel planeta! Descarrega't la guia del projecte i el quadern de missió de www.unicef.es/val/educa/1001projectes

Del coneixement a l'acció

La mitigació del canvi climàtic i l'adaptació a la nova realitat són estratègies basades en el canvi de comportament: tant si l'objectiu és reduir l'emissió de gasos amb efecte d'hivernacle (mitigació) com si volem superar les conseqüències del calfament global (adaptació), cal canviar hàbits, costums i maneres d'actuar. Quin paper té l'educació en este canvi de conductes?

En la majoria dels països desenvolupats i en un nombre cada vegada més gran de països en desenvolupament, el canvi climàtic forma part del **currículum oficial**, principalment en les assignatures relacionades amb ciències naturals i coneixement del medi. Al llarg de les últimes dècades s'han publicat una **gran quantitat de recursos educatius** i l'oferta d'informació adaptada a públics infantils i juvenils és completa i abundant. No obstant això, estudis en diversos països alerten que l'actitud proambiental en els més joves va minvant. Molts programes d'educació sobre canvi climàtic busquen augmentar la consciència dels problemes amb

l'esperança que això motive l'alumnat a canviar les coses. Per contra, **el fet de saber més sobre un problema no condueix automàticament a un canvi de comportament**, especialment si no tenim la confiança, la capacitat o la voluntat per a prendre les mesures necessàries. La capacitat, l'apoderament i l'assumpció de responsabilitats són elements educatius crucials per a aconseguir que els més joves entenguin com els afecta el canvi climàtic, definisquen el seu paper en la solució del problema i s'impliquen en l'acció contra el calfament global com a ciutadans actius.

PROGRAMES REEIXITS D'EDUCACIÓ MEDIAMBIENTAL

9. Avaluem el canvi conductual assolit i celebren els èxits aconseguits.

1. S'enfoquen a canvis de conducta específics i assolibles.

2. Animen a planificar accions i faciliten l'apoderament.

8. Animen a difondre propostes i resultats en comunitats i xarxes socials.

3. Avaluem i desafien les conductes i els sistemes actuals.

7. Promouen un espai públic per a l'acció.

4. Identifiquen i aborden les barreres que hi ha per a l'acció.

6. Promouen la connexió amb la natura.

5. Desenvolupen i posen en pràctica habilitats executives rellevants.

Alguns aspectes de millora educativa serien, per exemple:

- La cerca de la transversalitat en el currículum.
- L'èmfasi en l'adquisició d'habilitats transferibles.
- La possibilitat que els estudiants participen en la millora de l'entorn pròxim
- El disseny de projectes que permeti que els infants i adolescents formen part de la solució.

En alguns casos pot ser útil emfatitzar estratègies concretes; en d'altres pot ser apropiat un enfocament molt global i, en d'altres, decantar-se per accions ocasionals.

Una tasca de tota la comunitat educativa

Perquè l'educació per al desenvolupament sostenible tinga un enfocament de drets de la infància i de ciutadania global, cal un esforç que implique tot el centre i que incloga aspectes curriculars, metodològics, d'organització escolar i de participació de la comunitat.

1. APRENENTATGE: promoure les actituds, les competències i els coneixements relacionats amb la protecció del medi ambient i amb la promoció del desenvolupament sostenible.

2. METODOLOGIES: proposar mètodes d'aprenentatge que fomenten el pensament crític, l'enfortiment d'habilitats de resolució de problemes, la capacitat per a anticipar situacions que afecten els ecosistemes naturals i humans, i l'actuació de manera preventiva i col·laborativa.

3. INTERDEPENDÈNCIA: fomentar la comprensió de la complexitat i la interconnexió dels diversos reptes provocats pel canvi climàtic, amb perspectiva transversal i multidisciplinària, incloent-hi l'aprenentatge sobre les causes i els

efectes, com també les possibles respostes que tenim a l'abast.

4. DRETS: fomentar una perspectiva d'educació en drets que afavorisca la comprensió de les qüestions socials i de drets humans relacionades amb el canvi climàtic, amb una atenció especial als drets de la infància.

5. AFRONTAMENT: desenvolupar competències en el camp de la resposta i l'adaptació al canvi climàtic, com ara la presa de decisions informades, l'afrontament davant de desastres naturals i el desenvolupament d'estratègies de reducció de riscos.

6. MITIGACIÓ: mobilitzar accions responsables que contribuïsquen a reduir les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle per mitjà d'estils de vida més sostenibles.

7. PARTICIPACIÓ INFANTIL I ADOLESCENT: crear espais i oportunitats de participació que permeten a l'alumnat l'acció sobre el canvi climàtic a través del seu paper ciutadà.

8. PROJECTES: fomentar des de l'escola la participació infantil i juvenil en projectes de millora de l'entorn, per exemple, per mitjà de l'aprenentatge-servici.

9. AGENDA 21: desenvolupar un enfocament de centres educatius sostenibles que, amb la participació de l'alumnat, tinga com a objectiu reduir l'impacte ambiental del centre mateix, amb mesures adaptades al context social, geogràfic i econòmic de la comunitat i que enllacen amb l'Agenda 21 local.

CC By-SA-4.0 Lalobiozar

El canvi climàtic com a part d'un projecte d'educació en drets

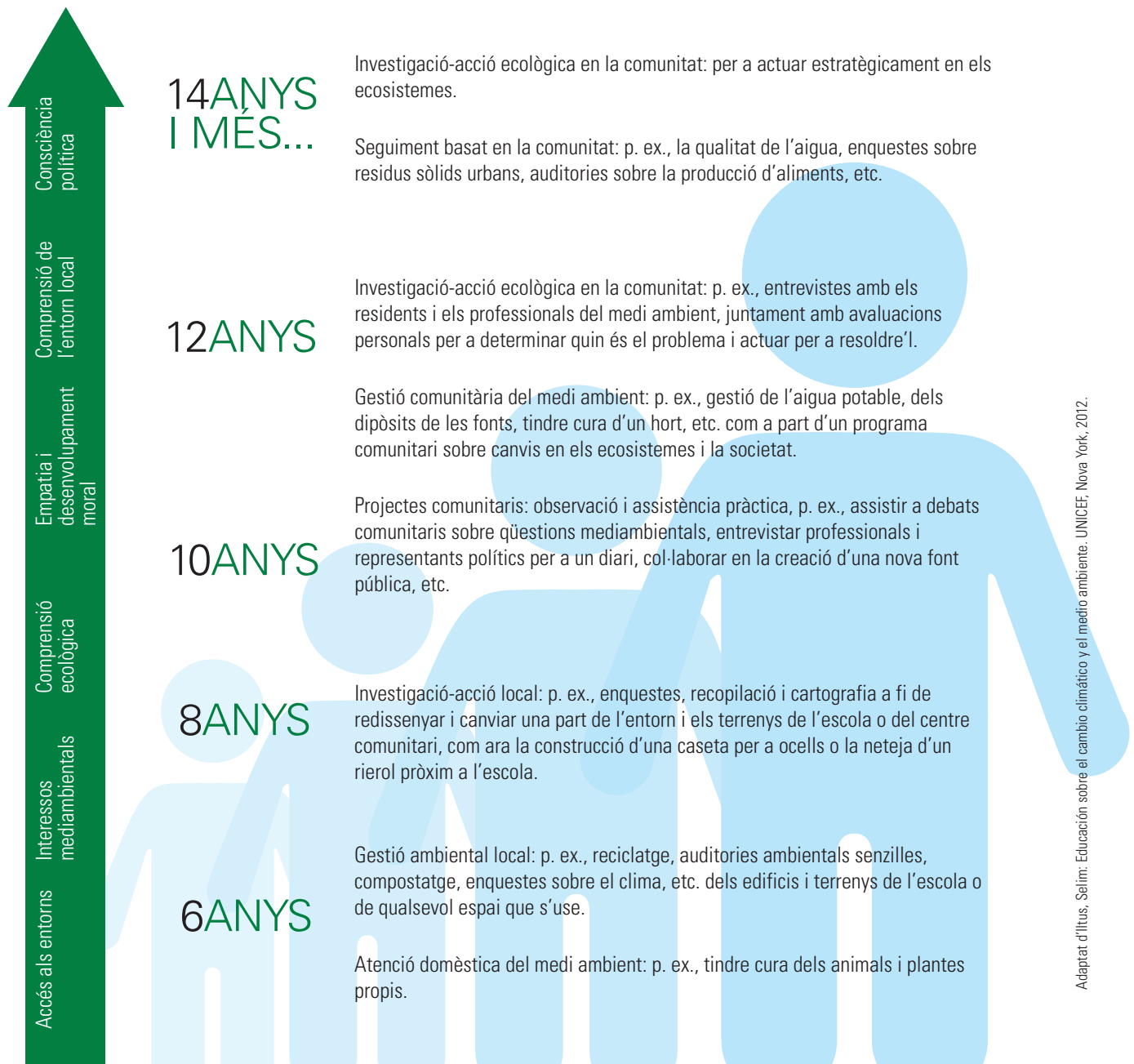
Un programa d'acció sobre el canvi climàtic que implique el centre educatiu en conjunt inclou els quatre àmbits de l'educació en drets d'infància i ciutadania global: coneixement, protecció de la infància, participació i clima escolar. Partint de la realitat de cada centre educatiu i del seu context, és possible.

- Formar un comitè sobre el canvi climàtic, amb participació de l'alumnat.
- Fer una avaluació mediambiental del centre educatiu (aïllament tèrmic de l'edifici, eficiència energètica, consum de paper, hàbits positius...).
- Preparar un pla d'acció: amb objectius específics, mesurables, assolibles i realistes.
- Supervisar i avaluar el pla.
- Comunicar el pla a la comunitat educativa i aconseguir que hi participe.

Informa't sobre com es pot començar un projecte d'educació en drets a www.unicef.es/val/educa

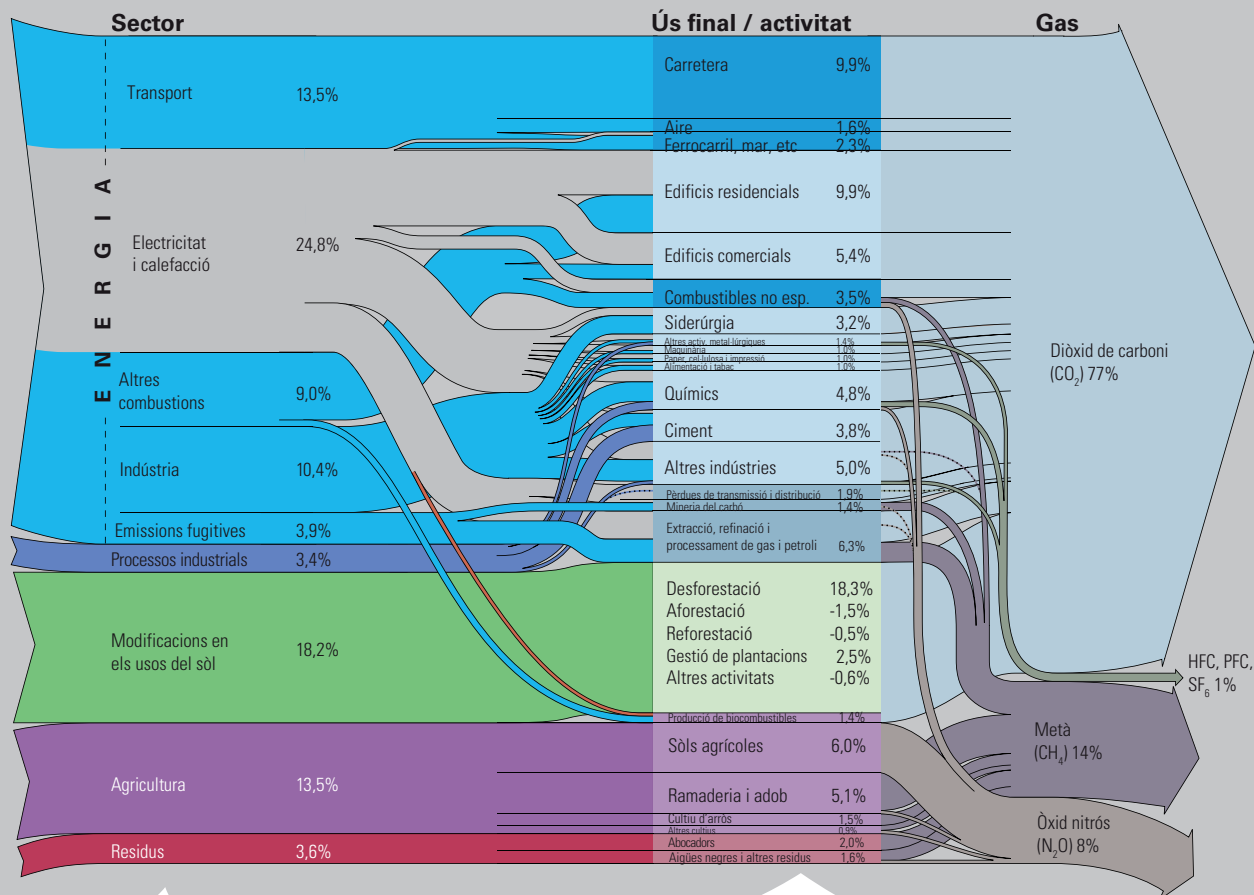
A quina edat?

Un motiu habitual de frustració en la solució de problemes és que no estiguen adaptats a les capacitats dels qui han de resoldre'ls. Allò que per a un xiquet de primària pot ser complex i inabastable, per a un adolescent pot ser massa fàcil i desmotivador. Ajustar els projectes a les competències i al desenvolupament dels estudiants és un primer pas cap a l'èxit.

Adaptat d'Iltus, Selim: Educación sobre el cambio climático y el medio ambiente. UNICEF, Nova York, 2012.

Adaptat de Baumert, K. A.; Herzog, T. i Pershing, J.: *Navigating the numbers: Greenhouse gas data and International Climate Policy*. World Resources Institute, 2005.

D'on vénen els gasos amb efecte d'hivernacle?

Tradicionalment es compartix informació sobre els països que més gasos amb efecte d'hivernacle generen, però estes dades poden provocar confusió perquè hi ha països on la industrialització, desforestació o expansió agrícola servixen per a abastir altres països mitjançant exportacions de matèries primeres i productes. A més, saber que el nostre país és un gran emissor de gasos amb efecte d'hivernacle no ens ajuda a resoldre el problema si no sabem què produeix estos gasos.

Un enfocament que permeta que cada persona siga més conscient de la repercussió humana sobre el canvi global és el que relaciona les emissions d'esta classe de gasos amb els sectors productius. **Si volem dissenyar projectes de repercussió a l'aula, és essencial saber quines activitats humanes generen més gasos d'efecte hivernacle.** Quina informació necessitem sobre la gestió d'estes emissions al nostre entorn? Sobre quines d'estes emissions tenen influència els nostres hàbits de consum? Quines no podem evitar? Sobre quines podem influir si ens unim a altres persones?

Integració curricular

L'enfocament basat en l'estudi del canvi climàtic en les assignatures de ciències és útil per a entendre el fenomen, les causes i els efectes que tenen sobre el medi ambient, però per si mateix no ajuda a capacitar el nostre alumnat perquè adopte estratègies d'adaptació i mitigació necessàries per a enfrontar-se als problemes derivats del canvi climàtic global. El canvi climàtic també es pot estudiar en altres assignatures i ens pot ajudar en el desenvolupament de competències globals de l'alumnat.

Preguntes clau

Estes preguntes t'ajudaran a tractar els conceptes clau de l'educació per al desenvolupament en relació amb el canvi climàtic.

Justícia social

- És just que les persones més vulnerables siguin les més perjudicades pel canvi climàtic?
- És just per a nosaltres el llegat mediambiental que ens han deixat les generacions precedents? Serà just el llegat que deixem nosaltres?
- Com podem evitar perpetuar la injustícia intergeneracional?
- Com incidix el canvi climàtic en els drets humans?
- És just que hi haja refugiats climàtics?

Imatges i percepcions

- Quina imatge tenim dels ecologistes i de les persones que treballen per a frenar el canvi climàtic? Esta imatge és compartida per tota la societat?
- Quina imatge tenim de les persones que neguen el canvi climàtic o la possibilitat de frenar-lo?
- Quins estereotips tenim sobre el "bon temps" i el "mal temps"? Quina base tenen?

Interdependència

- Les sequeres o inundacions en altres països ens afecten? Com?
- Quins efectes econòmics, socials i polítics pot tindre el canvi climàtic?
- Quins efectes tenen sobre el canvi climàtic els models econòmics, els costums socials i les decisions polítiques?
- Com incidix la desforestació en el calfament global?

Canvi i futur

- Com seria el present si no hi haguera canvi climàtic? Notariem la diferència?
- Com seria el món si la temperatura mitjana fóra 2 graus més alta? I si pujara 4 graus? Notariem esta diferència?
- Com seria el futur si aconseguíem frenar el canvi climàtic?
- Partint de la situació actual, què s'hi pot fer?
- Quins futurs alternatius se t'acuden segons les decisions que es prenguen?
- Quin crec que serà el meu impacte en el món?

Resolució de conflictes

- Totes les persones i parts interessades estan d'acord sobre el que cal fer quant al canvi climàtic?
- Quins conflictes d'interessos creus que hi ha en esta situació?
- Trobes que es pot arribar a acords que beneficien a tots? Com ho faries?

Llibres per a reflexionar sobre el clima

Diversos llibres i novel·les de literatura infantil i juvenil expliquen el canvi climàtic o es desenvolupen en entorns afectats pel calfament global o desastres naturals. Alguns ens ensenyen a emprendre accions; d'altres, a empatitzar amb les persones que veuen perillar els seus mitjans de vida; d'altres ens fan reflexionar sobre els nostres propis costums o ens traslladen a móns distòpics que potser no són tan llunyans.

Per mitjà d'estos llibres, infants de diverses edats poden entendre este problema des d'una perspectiva emocional i de valors que és clau per a formar actituds de protecció del medi ambient. Pots trobar una selecció de llibres i aportar-hi suggeriments a: **www.unicef.es/val/educa/biblioteca/lij-canvi-climatic**

Per mitjà d'estos llibres, infants de diverses edats poden entendre este problema des d'una perspectiva emocional i de valors

© UNICEF/UNI28338/Abramson

SABER-NE MÉS

Esta guia s'ha basat en diverses publicacions d'UNICEF i d'altres organitzacions. Si t'interessa aprofundir en qüestions relacionades amb l'educació per al desenvolupament sostenible, la prevenció de desastres a l'escola i els drets de la infància i el canvi climàtic, pots descarregar-te-les d'ací (n'hi ha que sols estan disponibles en anglés): **www.unicef.es/val/educa/biblioteca/publicacions-canvi-climatic-infancia**

GOTA A GOTA!

Participa en les carreres
2017-2018: sol·licita dorsals a
www.unicef.es/val/educa/gotes-per-al-niger

Gràcies a tots els centres educatius que van organitzar una correguda de gotes el curs 2016-2017! Cada aportació és molt important, ja que la campanya Gotes per al Níger ajuda UNICEF a implantar programes d'aigua potable, sanejament i higiene arreu del país:

En emergències: a causa de la situació d'inestabilitat provocada per Boko Haram i de la ja existent crisi de desplaçats per culpa de les sequeres, UNICEF fa un esforç especial per a dotar d'aigua, higiene i sanejament els camps de refugiats i desplaçats.

Provisió d'aigua: gràcies a la instal·lació de pous als pobles, el 58% de la població del Níger té accés a aigua potable (davant del 47% de 2007).

Sanejament i higiene: les instal·lacions de sanejament i l'educació en higiene són fonamentals per a evitar la propagació de malalties potencialment mortals per a la infància, però a hores d'ara només el 5% de la població rural té accés a sanejament.

unicef unicef.es/val/educa

Posa-hi la teua gota!

**CARRERA SOLIDÀRIA
GOTES PER AL NÍGER**

#GotesPerAlNíger

JOSE MANUEL CALDERÓN JUGADOR DE BASKET

ON _____ QUAN _____

OBJECTIU: *Aigua i educació per al Níger*

unicef

235

Cada gota compta!

unicef.es/educa

HO SABIES?

Canvi climàtic i seguretat alimentària

La base de l'alimentació i de l'economia local en una gran part de l'Àfrica és l'agricultura de secà (el 96% de les terres cultivades a l'Àfrica subsahariana són de secà). Això vol dir que la producció agrícola depèn de l'aigua de pluja. Si els petits agricultors no obtenen bones collites a causa del canvi climàtic, la població rural es veurà obligada a emigrar per l'amenaça de la fam.

© UNICEF/UN029176/Phelps

Un xiquet camina entre camps de mill, a Kadazaki (regió de Zinder, Níger). El mill, un cereal molt nutritiu, és la base de l'alimentació al Níger.

© UNICEF/ Badre Bahaji

Aïta, 8 anys:

Aïta Abakar, de 8 anys, viu a la riba del llac Txad. Abans vivia en una de les illes del llac, però hagué de fugir pel terrorisme de Boko Haram. "No conec res més que la meua illa, ma casa i la canoa del pare. La primera vegada que me'n vaig anar de casa va ser quan Boko Haram va atacar el poble. No sé si hi tornaré mai". Sap que el llac Txad, que quan la seva àvia tenia la seua edat era el quart llac més gran de l'Àfrica, es va fent xicotet des de fa anys per la sobreexplotació i pel canvi climàtic, i que podria desaparèixer. Quan li pregunten què poden fer els infants per solucionar-ho exclama: "No és just! Cal que ens ajudeu. Vull que el llac hi siga sempre".

ACONSEGUIX EL RECONeixEMENT!

CENTRES REFERENTS EN EDUCACIÓ EN DRETS I CIUTADANIA GLOBAL

Cada vegada hi ha més centres educatius compromesos amb els drets de la infància: es tracta d'espais en què els drets es viuen en cada decisió, en cada programa i en cada classe, i són una inspiració per a tota la comunitat educativa.

Per això hem decidit, en reconeixement de la tasca d'estos centres i de les persones que la fan possible dia a dia, crear una distinció que els identifique com el que són: un referent en la implementació dels drets de la infància en la vida escolar.

El teu centre té un projecte d'educació en drets i t'agradaria que obtinguera el reconeixement d'UNICEF? Coneix els centres que ja l'han obtingut i informa't sobre el procés de presentació de candidatures per a la convocatòria del curs que ve a www.unicef.es/val/educa/centres-referents

No te n'oblides!

Per a obtindre el reconeixement de nivell inicial cal que l'equip docent haja rebut formació en educació en drets. Informa't sobre les pròximes convocatòries de cursos a www.unicef.es/val/educa/educacio-drets

Posa't en contacte amb nosaltres

Per a qualsevol dubte o aclariment sobre el procés d'implementació d'un enfocament de drets en el projecte educatiu de centre, sobre l'autoavaluació de centre, sobre els reconeixements o si vols rebre gratuïtament les guies per al professorat, pots escriure a educacion@unicef.es

UNA ESCOLA QUE EDUCA EN DRETS...

- Ajuda els estudiants a entendre els seus drets, a posar-los en pràctica, a respectar els dels altres i a defensar-los i promoure'ls.
- Contribuïx a enfortir un clima de respecte i participació que implica activament totes les activitats del centre.
- Col·labora amb l'entorn del centre —les institucions, el barri, el municipi— a fi d'assolir un àmbit de protecció de la infància per als estudiants, dins i fora de l'escola.
- Construïx una comunitat educativa activa i solidària, orientada al desenvolupament màxim de la infància al centre educatiu i arreu del món.

EN MARXA AMB FREDO FOX!

Fredo Fox, el reporter intrèpid, ha fet un viatge molt especial que l'ha reunit amb uns quants dels amics més pròxims: els infants d'escoles i municipis espanyols. Fins i tot l'han entrevistat a la ràdio! La nova temporada de *Sempre hem d'ajudar* ens ajuda a veure algunes de les opcions que tenim a la vora per a contribuir als drets de la infància. No cal anar a l'altra part del món per a fer coses en favor dels altres!

Hola! Sóc Fredo, reporter i superagent dels drets

de la infància. M'agrada molt llegir, menjar meló d'Alger i jugar al parc, però sobretot, m'encanta parlar amb infants d'arreu del món i saber què pensen.

Saps una cosa que em diuen tots?: que els agrada molt poder fer coses per a ajudar els altres i que creuen que la gent menuda també pot coses grans. Hi estic d'acord!

Alguns també m'han contat que estan preocupats perquè el medi ambient està cada vegada més contaminat i per com els pot afectar el canvi climàtic, a ells i a altres infants. Sabies que un medi ambient saludable és un dret de tota la infància?

Com a superagents tenim la missió de protegir-lo. Ubuntu!

Pots veure tant esta temporada de les aventures de Fredo Fox com les anteriors a

www.unicef.es/val/educa/aventures-fredo-fox
No te les perdes!

Edició

UNICEF Comité Español
www.unicef.es/educa

Disseny gràfic

Rex Media SL

ISBN: 978-84-942273-7-0

El material educatiu, els recursos i les activitats sobre drets de la infància, desenvolupament sostenible i ciutadania global formen part de l'activitat en educació en drets i ciutadania global d'UNICEF Comité Espanyol, i s'han publicat abans amb la marca Enrédate i al web enredate.org. Els fets i les opinions que es mostren ací no representen necessàriament el punt de vista d'UNICEF.

Este material s'ha elaborat en el marc del conveni amb l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID): "Promoure el compromís social amb el desenvolupament i els drets de la infància des del sistema educatiu espanyol". El contingut d'esta publicació no reflectix necessàriament l'opinió de l'AECID.

UNICEF promou els drets i el benestar de tots els infants en tot el que fem. Juntament amb els nostres aliats, actuem en 190 països i territoris per a transformar este compromís en accions pràctiques, i centrem els esforços de manera especial a arribar als infants més vulnerables i exclosos, en benefici de tots els infants i a tot arreu.

Esta publicació s'ha creat amb una llicència Creative Commons Atribució - No comercial - Sense obra derivada 4.0 Internacional, excepte per als continguts en què expressament es definix un altre tipus de llicència.

DATES PER A ACTUAR

A més del **20 de novembre**, hi ha altres dies del calendari escolar en què es poden treballar continguts i activitats relacionats amb els drets de la infància i el medi ambient:

30 de gener: Dia de la Pau

22 de març: Dia de l'Aigua

22 d'abril: Dia Internacional de la Mare Terra

22 de maig: Dia Internacional de la Diversitat Biològica

5 de juny: Dia Mundial del Medi Ambient

17 de juny: Dia Mundial de la Lluita contra la Desertificació i la Sequera

16 de setembre: Dia Internacional de la Preservació de la Capa d'Ozó

13 d'octubre: Dia Internacional per a la Reducció dels Desastres

www.unicef.es/educa/dias-mundiales

Al teu municipi hi ha algun consell de participació infantil o adolescent?

El contingut de la guia i les activitats es poden treballar en les sessions amb el consell de la infància, per tal que els infants puguin compartir-ne els resultats amb l'alcalde o alcaldessa.

FINANÇAMENT:

COL·LABORACIÓ:

